

GIAMBATTISTA BASILE

Pentameron

A HÉT GALAMBOCSKA

NEGYEDIK NAP NYOLCADIK MESÉJE

Hét fivér elhagyja az atyai házat, lévén az anyjuk nem hoz leánygyermeket a világra; majd mikor leányt szül végre, a fiúk hiába várják hazulról a híreket, mert az anyjuk elhibázza a jelzéseket, ők pedig elbolyonganak a nagyvilágban. Ám amint felcseperedik a lányka, elindul bátyjai felkutatására, s minekutána megtalálja őket, temérdek kalandot követően, mindannyian hazatérnek, mégpedig dúsgazdagon.

A két kicsi pizza históriája egy egész kemencényi pizzának is beillett volna, és annyira ízlett a hallgatóságnak, hogy tán még most is nyalogatnák az ujjait; csakhogy időközben Paola is rákészült a mondandójára, a herceg bölintása pedig, akár a farkas szemének villanása,¹ elnémitotta a többieket, mire a kofáné imígyen szólt: „Szívből jövő cselekedetre mindig szívesség a válasz, a jóakarat pedig neveztesse a barátság borgának vagy a szerelem kampójának, hisz ki mint vet, úgy arat; ám ha Lucia már felszolgált néktek némi előételt, hadd örvendeztessék meg én az édességgel, feltéve, hogy nem felejtitek el Cato szavait, miszerint: Az asztalnál keveset beszélj.² Ennek okáért legyetek szívesek és hallgassatok meg, cserébe növessze nagyra az ég a fületeket, hogy végedesvéig, amíg csak éltek, kellemes és tanulságos mesékben tobzódjatok!

Élt valamikor Arzanóban egy jóra való, jámbor asszonyság,³ aki egyik fiút szülte a másik után, olyan elképesztő iramban tehát, hogy hét kerek esztendő múlva immáron hétre rúgott a pulyák száma, akik úgy festettek számárlétrába állva, akár hét nádszál Pán istenének sípjában. Ám a fiúk, midőn a zöld fülük beért végre, odaálltak anyjuk, név szerint Iannetella elejébe,⁴ aki újfent várandós volt, és a következőket mondták neki:

– Vedd tudomásul, jó anyánk, hogy ha ennyi meg ennyi fiú után nem szülsz végre egy leányt, el fogjuk hagyni az atyai házat, hogy elveszetten, akár a rigó fiai, elbolyongjunk a nagyvilágban.

A rettenetes hír hallatán az anya egyre csak az eget kérlelte, hogy verje ki fiainak fejéből ezt a szörnyű tervet, és ne engedje, hogy hét kicsi kincsét elveszítse idő előtt. Aztán mikor eljött a szülés órája, a fiúk odamentek Iannetellához, mondván:

– Mi most kivonulunk a szemközti dombra, fel oda, a szikla csúcsára. Ha fiút szülsz, tegyél ki egy pennát és egy kalamárist az ablakba, ha viszont leányt, akkor álljon ugyanott egy orsó meg egy kanál, mi pedig, ha egy leányka jeleit látjuk, visszaröppenünk a szárnyaid alá, ám ha egy fiút, akkor bottal ütheted a nyomunkat, s pihének hívhatunk mindannyiunkat.⁵

Azzal a fiúk felkerekedtek, az ég pedig úgy akarta, hogy Iannetella egy szépséges kislányt hozzon a világra, ám midőn szóltak a gyermekágyas asszonynak, hogy jelezzen a fiainak, amaz olyan kába volt még a szüléstől, hogy tévedésből tollat és kalamárist ragadott, s kitette szépen közszemlére az ablakba.

A jelzés láttán a fiúk azonnal útnak indultak, s addig-addig bolyongtak, bandukoltak, míg kereken három esztendő elteltével egy sötét erdőbe értek – ahol a lombok, a felduzzadt folyó susterékolására, amely a kavicsokat ellenpontozta szüntelenül, úgy gabalyodtak egymásba, akárha örömtáncot járnának felgírlandozva –, és ott, a rengeteg közepében egy bökörtör házára bukkantak, akinek, miközben az igazak álmát aludta, egy fehérnép kivájta a szemét, ennek okáért a bökörtör úgy meggyűlölte az asszonyi nemet, hogy ahányat csak kézre kerített, mindet megevett.

Amikor a hét fiú, az úttól elcsigázva, továbbá az éhségtől kimerülve a bökörtör házához érkezett, nem kértek mást, csak egy kevéske kenyeret, mire a bökörtör azt felelte, hogy örömmel eltartja mind a hetüket, ha a szolgálatába állnak és felváltva kíséretik naponta, mint egy-egy kutyakölyök. A fenti szavak úgy hatottak az ifjakra, mint akik anyára és apára találtak nagy hirtelen, s minekutána mindenben megállapodtak, ott maradtak a bökörtör szolgálatában, aki a nevüket bebeflázva hol Giangraziót vagy Franceshinót szölongatta, hol Pasquálét vagy Antonucciót ugráltatta, hol pedig Giusepponét, Pezzentelót, Fornovecchiót utasította – lévén így hívták a hét fiút –,⁶ majd elszállásolta őket a ház alagsorában, és kirendelt nekik annyi kosztot, amivel fenntarthatták az életüket.

Hanem időközben a hugicájuk is felcseperedett, s mivel igen csak sokszor hallott a hét testvérbátyjáról, akiket az anyjuk feledékenysége bolyongásra készített, továbbá azóta se kaptak felőlük híreket, fejébe vette, hogy mindenáron felkutatja őket, ennek okáért addig-addig nyaggatta az anyját, míg az belegárgyult a kérdések sortüzebe, és vándorgúnyát adott a lányára, majd útjára engedte, hogy beteljesítse, amit eltervezett.

A lány pedig útra kelt, s miután kibolyongta magát, mindenütt megérdeklődve, hogy látják-e vajha a hét daliát, elérkezett egy fogadóba, ahol megtudott végre egyet s mást a fivérei-ről. S minekutána azt is megérdeklődte, hogy melyik út vezet az illető erdőbe, felkerekedett, majd egy reggelen – midőn a Nap sugarainak bárdjával lemetszi az ég kartonjáról az Éjszaka során ejtett tintapacnikat –, elérkezett a nevezett helyre, ahol a fivérei mindjárt ráismertek, és a találkozás örömét beárnyékolva vég nélkül átkozták a kalamárist meg a pennát, ami oly

hamis jelekkel írta meg a végzetüket. S miután ezernyi kedvességgel kényeztették, ajnározták a lányt, megparancsolták neki, hogy húzza meg magát ebben és ebben a szobában, ahol a bökörtör nem találhat rá, majd azt is kikötötték, hogy a harapnivalóját okvetlenül ossza meg azzal a macskával, akit szintén a szobában talál, különben irtó nagy bajba kerül.

Cianna, így hívták ugyanis a lányt, szívének füzetebe véste a tanácsokat, a macskával pedig mindenét megosztotta, vagyis, ahogy a szólás tartja – ezt nekemnek, ezt nekednek, s egy nagy frászt a hercegnőnek –, még az édeskömény legédesebb velejét is megfelezte vele.⁷

Történt azonban, hogy a fivérek, a bökörtör parancsára, vadászni mentek, s hátrahagytak egy kosárka csicscriborsót, hogy a húguk megfőzze, hanem amint Cianna fejteni kezdte a borsókat, legnagyobb szerencsétlenségére egy diót talált a kupacban, amit méltán nevezhetünk a nyugalom botránykövének, a lány ugyanis, anélkül, hogy felét a macskának adta volna, a diót a szájába kapta, mire a macska a kemencéhez szaladt, s feleletképpen akkorát pisált a tűzre, hogy az menten kialudt. Erre Cianna, lévén nem tudta, mitévő legyen, fittyet hányva a testvéri tiltásra előmerészkedett a szobából, s belépett a bökörtör lakosztályába, hogy onnan kerítsen paraszat.

Mikor a bökörtör meghallotta, hogy a közelben asszonyi jószág neszel, ekképpen dörmögött maga elé:

– Isten hozta, mesterem!⁸ Várj csak egy kicsinyég, ‘sze megkapod mindjárt, amit keresel!

S azzal fogott egy fenőkövet, bekente olajjal, majd élezni kezdte az agyaráit, Cianna pedig látván, hogy a dolgok fonákul haladnak, felkapott gyorsan egy égő fahasábot, bemenekült a szobájába, s miután az ajtót kellőképpen elreteszelte, székekkel, sámlikkal, ládákkal, szekérrudakkal, kövekkel is eltorlaszolta, egyszóval mindent odarámolt, amit csak a szobában talált.

A bökörtör meg, alighogy a fogait kifente, futott is mindjárt a leány után, s mikor látta, hogy zárt ajtókra talál, nekifeküdt előbb teljes súlyával, majd rúgni kezdte eszelős haraggal, hogy bedöntse annak rendje s módja szerint. Ám a nagy dübörgés a hét fivért is hazatrombitálta, s mikor megérkeztek, bele a slamasztikába, a bökörtör pedig árulással vádolta őket, mondván, hogy esküdt ellenségeinek, vagyis nőknek nyújtanak menedéket, Giangrazio, aki legidősebb és a legeszebb volt közöttük, továbbá látta, hogy a terveik pocsékba mentek, imígyen szólt a bökörtörhöz:

– Szavamra mondom, szemernyit se tudunk a dologról, ámbár könnyen lehet, hogy ez a nőstény szerzet véletlenül osont be a szobába, amíg mi oda voltunk vadászni. De mert látom, hogy szépecskén elbarikádozta magát, azt tanácsolom, hogy osonj utánam, én pedig elvezetlek hozzá egy titkos vájaton, s meglásd, oly könnyen becserkészheted, hogy védekezni se lesz ideje.

Ezeket mondotta, majd a bökörtört kézen ragadta, és elvezette egy mélységesen mély árokhoz, ott aztán szépen megtaszajtotta, s mikor a bökörtör alázuhant, fogott egy lapátot, ami a földön hevert, majd a fivérei segítségével betemette a feneketlen sírt. Utána aztán visszamentek a házba, a húguk meg, végre-valahára, kinyitotta a szoba ajtaját, mire ők mindennek lehordták, amiért nem vigyázott magára, és arra kérték, hogy a továbbiakban a bökörtör sírjáról még füvet se szakajtszon, különben az az átkozott lélek galambokká változtatja mind a hetüket.

– Az ég mentsen attól – vágta rá Cianna –, hogy valaha is ilyet tegyek veletek!

S azzal a bökörtör motyóit kisajátították, mi több, az egész házát szépen belakták, azaz gond nélkül henyéltek, vígan éldegéltek, arra várva, hogy elmúlják a tél, s midőn a Nap zöld szoknyával jutalmazza meg a Földet, annak örömére, hogy a Bika házába lépett,⁹ felkerekedhesenek mindannyian, hogy végre hazatérjenek.

Történt azonban, mikor a tél egyre hidegebb lett, a fivérek pedig tüzelőért mentek, hogy egy zarándok tévedt az erdőbe, s mivel az illető megréfált valami kókár bubust, aki egy fe-

nyőfán didergett, amaz fogott egy tobozt, s úgy kupán vágta a pellegrinust, hogy egy ormótlan dudor nőtt a fejére, és a szerencsétlen egyre csak sivalkodott.

A nagy zenebonára Cianna is kinézett, s mivel megesett a szíve a nyomorulton, letépett egy szál rozsmaringot a bököttör sírjáról,¹⁰ majd elcsócsált kenyérrel meg sóval elkeverte, az így kapott kenőccsel pedig szépen bekente a fejét, s minekutána meg is ebédeltette, útjára engedte a zarándokot.

Hanem amint asztalt terített, hogy a fivéreit illendőképpen fogadja, egyszer csak berepül az ablakon hét galambocská, akik a következőket mondták neki:

– Hogy esett volna le a kezed, te, istencsapása, mikor egy csapásra ránk szabadítottad a legnagyobb szörnyűséget, s letépted azt a rozsmaringszálat, ami a tengerig röpít majd bennünket!¹¹ Netán macskaagyat etettek veled, hogy elfelejtetted, mire intettünk?¹² Most aztán befellegzett nekünk: madarak lettünk, szabad prédája kányák, karvalyok, héják karmainak! A sok gyurgyalag, poszáta, tengelic, bagoly, szarka, kuvik, varjú, hantmadár, kenderike, bölömbika, gébics, pacsirta, vízityúk, erdei szalonka, csíz, sárgarigó, erdei pinty, széncinke, nyaktekercs, szikipacsirta, zöldike, légykapó, búbos banka, sárga billegető, vöcsök, ökörszem, gém, böjtiréce, cigányréce, lúd és nádi rigó bizonyára örül majd nekünk. Szép kis ügyletet kutyultál össze, nem vitás! Most aztán visszatérhetünk régen látott hazánkba, csak hogy lépen s hálón kívül nem vár minket semmi, de nem ám! Ó, nyomorult lélek, a hét fivéred fejével fizedtél egy zarándokfejért! És nem, ó, nem terem gyógyír e szörnyű sorscsapásra, hacsak meg nem találod az Idő anyját,¹³ aki majd megmondja, mit tegyünk!

Cianna, mikor a vétkével szemközt találta magát, úgy ledermedt, mint egy nyúzott poszáta, majd bocsánatot kért a bátyjaitól, és megígérte, hogy addig bolyong a világban, míg meg nem találja az illető banyát. S minekutána megeskette őket, hogy a további bajok elkerülése végett mindaddig a bököttör házában maradnak, amíg vissza nem tér, nyakába vette a világot, ment, csörtetett rendületlenül, és bár gyalogosan szelte az utat, szemernyi fáradtságot sem érzett, lévén a szeretet úgy hajtotta, mint hajcsár az ösvéreket, s úgy diktálta az iramot, hogy a lány óránként három mérföldet is maga mögött hagyott.

Aztán kiszáradva elért egy tenger partjára, ahol a víz hullámainak pálcájával csapdosta a szirteket, amiért nem biflázták be a latin nyelvtant, amit kijelölt nekik, és ott a parton egyszer csak megjelent egy hatalmas bálna, mondván:

– Merre-merre, szép leány?

Mire Cianna:

– Keresem az Idő anyját.

– S hát az utat ismered-e? – kérdezte tőle a bálna. – Mert ha nem, csak menj tovább a parton, és tartsd az irányt, aztán az első folyó mentén kapaszkodj fel a dombra, s mikor felértél, majd találsz ott valakit, aki útba igazít. Hanem tudod, mire kérlek? Tégy meg nekem egy szívességet: ha megtalálsz ezt a derék öregasszonyt, kérd meg őt a nevemben, hogy ajánljon valami megoldást a bajomra, tudniillik folyton beleverem magam a kiálló sziklákba és kisodródok a partra, ahol kiszáradok.

– Bíz csak rám! – felelte erre Cianna és megköszönte az útmutatást, majd továbbment a parton, s hosszas baktatás után elérkezett végre a folyóhoz, amely, akárha adóbiztos volna, folyton ezüstpénzt hajigált a tenger bankjába, majd rátért a folyó menti kaptatóra, s mikor felért a csúcsra, kikötött egy szépséges réten, ami, akár egy majom, az eget utánozta, lévén virágszillagos zöld mentéjét mutogatta neki, s ott a réten aztán egy egérbe botlott, aki imígyen szólította meg:

– Hová-hová, így egyedül, szépasszony?

Mire a lány:

– Keresem az Idő anyját.

– Hát, addig bizony van mit menned! – mondta erre az egér. – Na, de seose keseredjen bele a lelked, hisz minden dolognak megvan a vége: te csak menj előre, fel-fel, oda a hegyekbe, amelyek a rétek fölött uralkodnak, mi több, ki is csikarták maguknak a Fenség titulust, s majd csak kerül ott is valaki, aki útba igazít. Hanem egy szívességet hadd kérjek tőled: mikor elérsz abba a házba, amit keresel, kérdezd meg ezt az illusztris asszonyságot, hogy milyen gyógyírt ajánl macskák zsarnokságára, s utána aztán parancsolj velem, mert a rabszolgád leszek.

Cianna, minekutána megígérte, hogy megérdeklődni a dolgokat, elindult a hegyek felé, ám minél tovább baktatott, egyre távolabbinak tűnt a cél. Végül aztán, az utolsó erejéből, mégiscsak felért a csúcsra, s lerogyott egy sziklára, hogy kifújja magát. Hanem amint ott üldögél, látja ám, hogy egy egész hangyahad nyüzsög körötte, s cipeli a hátán a búzaellátmányt. Egyikük hirtelen Ciannához fordult és ekképpen szólt:

– Ki vagy te és merre tartasz?

A lány pedig, aki roppant illetudó volt mindenkivel, imígyen felelt:

– Egy nyomorult leány volnék, s egy igen fontos ügyben az Idő anyját keresem.

– Akkor menj egyenesen előre! – mondta a hangya. – Aztán mikor a hegyek aláúdulnak egy hatalmas mezőre, megtudod, hogy merre tovább. Cserébe viszont hadd kérjelek meg valamire: faggasd ki ezt a derék banyát, hogy nekünk, hangyáknak van-e esélyünk egy hosszabb életre, mert szavamra mondom, a földi dolgok közepette azt találok a legnagyobb ostobaságnak, hogy keresünk, cipelünk, kosztot kosztra halmozunk, az életünk pedig, mint a kuruzsló gyertyája,¹⁴ akkor alszik ki, midőn a legízesebb.

– Ne aggódj! – vágta rá Cianna. – Meghálálom a kedvességedet.

Azzal átkelt a hegyeken, kiért a rétre, s bandukolt tovább. Ám nem sokkal azután elérkezett egy hatalmas tölgyhöz, az ódon idők szemtanújához, amely egy hajdan volt, boldog mátka mézdraszéjával és az Idő ínycfalatjával édesítette ezt a mostani, megkeseredett korszakot.¹⁵ A tölgy pedig, kéréből száját, szárbeléből nyelvet formálva megszólította a lányt:

– Szép hölgy, merre-merre ily kifúlva? Jer alá, s pihenj meg a lombjaim alatt!

Cianna megköszönte a szíves meghívást, majd kimentette magát, mondván, hogy nem ér rá, mert sürgősen meg kell találja az Idő anyját.

A fentiek hallatán a tölgy így felelt:

– Nincsen sok hátra, tán egy napnyi járásra, s továbbmenve, fel a hegyre, találsz egy házikót, benne pedig azt, akit keresel. Hanem ha oly jó vagy, amilyen szép, próbáld meg kideríteni, miképpen szerezhetném vissza a tovatűnt becsületed. Mert korábban hatalmas embereket tápláltam, most viszont disznók dagonyáznak rajtam és belőlem.

– Bízd csak rám! – mondta erre a lány – Meglásd, beteljesítem az óhajod.

Azzal felkerekedett, s megállás nélkül ment előre, mígnem elérkezett egy ünneprontó hegyhez, mely a fejt a felhők közé fúrta, hogy bosszantsa az eget, s ott aztán találkozott egy öreggel, aki a fáradtságtól elnehezülve a szénában szunyált. Mikor az öreg észrevette Ciannát, mindjárt felismerte, lévén ő gyógyította meg fején a dudort, s mikor azt is hírül vette, hogy kit keres, elmesélte neki, hogy ő biza a bérleti díjat jött befizetni a megművelt földje után, de az Idő a legnagyobb zsarnok, mert mindent elharácsol mindenkítől, s leszedi a sápot minden élőről, főként a hozzá hasonló véneket szereti kifosztani. De mert a lánynak köszönhetően a sebe begyógyult, ő pedig százszorta is viszonzni akarta a jóságát, ellátta mindenféle tanáccsal a hegyet

illetően, és rettentően sajnálta, hogy nem lehet útítársa – nem is az emelkedő, hanem a lejtő miatt –, majd hozzátette, hogy ezen a magaslaton fogja bevárni az Idő írnokait, akik a nyomorult élet legnagyobb csapásai és bosszúságai, hogy leperkálja a Természetnek a végső tartozást.

Végül pedig a következőket mondta neki:

– Most pedig idehallgass, drága leányom, büntelen, tiszta gyermekem! Vésd jól az eszedbe, hogy ha felértél a hegy tetejére, találsz ott egy házat, ami olyan vénséges, hogy még az idejét se tudni, mikor épülhetett: a falai megrepedeztek, a fundamentum elvetemedett, ajtaját megette a szű, a bútorok megpenészedtek, egyszóval viseltes minden, s menten darabokra hull. Emitt málló oszlopokat látni, amott kicsorbult szobrokat, egyetlen dolog maradt csak épen, mégpedig az ajtón egy címer, amely négyeléssel egyesíti a farkába harapó kígyót, a sarvast, a hollót és a főnixmadarat.¹⁶ Amint belépsz a házba, látni fogsz a padlón reszelőt, fűrészelt, kaszát és sarlók hadát, továbbá száz meg száz edénykét, mindet hamuval tele, s rajtuk címkék, akár a patikus tégelyén, melyek városok nevét hirdetik: Korinthosz, Saguntum, Karthágó, Trója, és ezer más romba dőlt város sorakozik itt, miknek dicsőségét őrzi emlékezetünk. Na most már, ha megközelítetted a házat, bújj el valahova, míg az Idő ki nem jön onnan, ha pedig kijött, osonj be ügyesen. Odabenn egy vénséges vén banyát fogsz találni, akinek szakálla a földet súrolja, a púpja pedig az eget; haja, mint a vasderes farka, a sarkáig ér; ábrázatára, akárha fodrossaláta-gallér volna,¹⁷ az Idő keményített függőleges ráncokat. Ez a banya egy órán kuksol, ami a falon függ, de nyugodj meg, mert nem láthat téged, lévén szemhéja az arcára flöttyedt és elborítja a látását. Amint beléptél, menj az órához, tépd le róla a nehezéket, majd állj elejébe bátran, és add elő, amit akarsz. Ő ugyan hívni fogja a fiacskáját, hogy megegyen téged, de mert nehezék nélkül megáll az óra, következképpen az Idő se jár, kénytelen lesz teljesíteni az óhajod. Csak aztán nehogy elhidd, amit esküdzésképpen összehablatyol! Ha vizsont a fia szárnyaira esküszik meg, higgyél neki, s tegyél meg mindent, amit javasol, mert szavamra mondom, beteljesül az óhajod.

Ezeket mondotta, s avval porrá hullott, mint a múmia, akit kriptájából hoztak fel a napfényre. Cianna összegyűjtötte a hamvait, egy uncia könnyel elkeverte, majd ásott egy sekélyke sírt, s minekutána eltemette, arra kérte az eget, hogy adjon békét poraira.

Azután pedig felment a hegyre, ami rendesen megizzasztotta, s várta az Időt, hogy kijöjjen. És az Idő kijött: vénséges volt, szakálla hosszú, elnyűtt kabátjára bilétákat varrtak, azokon nevek állottak, ilyen-olyan embereké, ráadásul hatalmas szárnyai is voltak, s olyan gyorsan futott, hogy egy pillanat nem sok, máris tovatűnt.

Cianna pedig bement a házba, odabenn szinte belekrepált, mikor meglátta a fekete csoroszlyát, s minekutána leszedte a nehezéket, előadta a banyának az óhaját. Amaz, persze, mindjárt sipítózni kezdett, de a lány közbeszólt:

– Felőlem akár a falba verheted a fejedet, mert amíg nálam a nehezék, bottal ütheted a fiad nyomát!

Erre a banya, látván, hogy kifogtak rajta, hízelkedni kezdett a következőképp:

– Ereszd el, édes lelkem, ereszd el a nehezéket, s ne tartóztasd fel a fiamat, 'sze élő embernek eddig még nem sikerült! Tedd le őket, áldjon meg az isten, én pedig megesküszöm a salétromsavra, amivel a fiam a dolgokat kimarja,¹⁸ hogy fél ujjal sem bántalak!

– Csak az idődet pocskékolod – felelte erre Cianna. – Más szavak kellene az én fülemnek, ha azt akarod, hogy a nehezéket letegyem.

– Megesküszöm a hírhedett fogakra, amik elrágnak élő s élettelet, hogy megadok neked mindent, ha leteszed – kérlelte a csoroszlya.

– Egy szalmaszál nem sok, annyit sem kapsz tőlem – erősködött tovább a lány – Azt hiszed, nem tudom, hogy kelepchébe hajtanal?

Mire a banya így felelt:

– Legyőztél, legyen, megadom magam! Megesküszöm hát a fiam szárnyaira, melyek beröpülnek a mindenséget, hogy olyan boldoggá teszek, aminőt nem látott a világ.

A fentiek hallatán Cianna letette a nehezéket, megcsókolta a csoroszlya kezét, aminek penészszata volt és avas íze, amaz pedig a lány kedvességétől megenyhülve ekképpen szólt:

– Húzd meg magad az ajtó mögött, s ha majd eljött az Idő, kiszedem belőle, amit hallani akarsz. Amikor pedig ismét útra kel, tudniillik nem ül egyhelyben a szentem, te is elmehetsz. Csak arra ügyelj, hogy nesztelen légy végedesvégig, mert olyan mohó, hogy a saját fiait se kíméli, s jobb híján még önmagát is fel szokta falni, aztán meg visszajár hozzám újra kicsírázni.

S midőn Cianna elbújt az ajtó mögött, ímhol, az Idő is megérkezett, majd olyan gyorsan, szaporán, szélsébesen, hogy elképzelni is nehéz, elrágott mindent, ami a keze ügyébe keveredett, lecsócsálta bizony még a meszet is a falakról, s amikor fordult volna, hogy odébb álljon, az öreganyja feltartóztatta, előadta Cianna ügyét, majd a tejre kérlelte, amivel egykor szoptatta, hogy pontról pontra válaszolja meg a kérdéseit.

Ezernyi kérés meg esengés után az Idő végre kötélnek állt, és így felelt:

– Mondja meg a fának, hogy mindaddig, amíg kincseket rejteget a gyökerei alatt, nem fogják kedvelni az emberek; az egernek azt üzenem, hogy a macskától sose lesz nyugta, ha viszont kolompot köt a lábára, mindig hallani fogja a közeledtét; a hangya akár száz évig is el tudna élni, ha nem akarna folyton repülni, mert köztudott, hogy a hangyák akkor bontanak szárnyat, mikor elindulnak a halálba; a bálnának azt javallom, hogy vegyen erőt magán és kössön barátságot a tengeri egérrel,¹⁹ mert ha melléje szegődik, sose véti el az utat;²⁰ végezetül pedig a galamboknak azt üzenem, hogy a bőség oszlopára fészkeljenek, mert csak így nyerhetik vissza eredeti alakjukat.

Ezeket mondotta, majd odébb is állt sebesen, ahogy szokott, Cianna pedig elbúcsúzott a banyától, lekecmergett a hegyről és kiért a síkságra. Hanem épp mikor továbbindult volna, megérkezett a hét galambocská is, akik egész út alatt követték a húgukat, s mivel a repüléstől igencsak elfáradtak, meghúzták magukat egy ökor szarván, amely a réten hevert élettelenül. Ám alighogy a lábukat megvetették, daliás külsejüket máris visszavedlették, majd az átváltozáson elámulogva hírül vették az Idő üzenetét, s egyúttal azt is megértették, hogy a szarvak, melyek eladdig a megcsalásra utaltak, a gazdagság jelképei is voltak, miként az Idő utalt rá, s minekutána megünnepelték húgocskájukkal a nagy találkozást, mindannyian nekivágtak, mégpedig azon az úton, amit Cianna taposott ki idefelé.

Kisvártatva el is érkeztek az ódon tölgyhöz, ahol előadták az Idő üzenetét, mire a fa megkérte őket, hogy ássák ki a gyökerei alatt felgyűlt kincset, ami beszennyezte makkjának hírnevét. A hét fivér pedig, minekutána az egyik kertből szereztek egy kapát, hozzáálltak a nagy munkához, s addig ástak, vájtak, kotortak, míg végül egy arannyal megrakott agyagedényre bukkantak, majd a kincset nyolcfele osztották maguk között, hogy könnyedén elszállíthassák.

Ám az utazás meg a málha csakhamar kifárasztotta valamennyiüket, ennek okáért elheveredtek egy sövény tövében, s álomra hajtották a fejüket. Hanem amint ott szunnyadtak, arra keveredett egy rablóhad,²¹ s midőn látták, hogy a nyomorultak a pénzes zsákokon húzzák a lóbórt, kezüknél-lábuknál fogva egy fához kötötték őket, a rakománnyal olajra léptek, oda hagyva a hét fivért meg a húgocskájukat, hadd sirassák el a könnyen szerzett, könnyen vesztett

vagyonukat és az életüket, mert a segítség reménye nélkül, bizony, fennállt a veszélye, hogy előbb-utóbb éhen pusztulnak, vagy pedig vadállatok éhét fogják csillapítani.

Ám amint ott sírtak-ríttak, átkozták a nyomorult végzetet, megjelent az egér, s mikor az Idő tanácsát hírül vette, megköszönte szépen Cianna közbenjárását, hálája jeléül pedig elrágta a köteleket.

A testvérek azzal felkerekedtek, továbbmentek, s kis idő elteltével belebotlottak a hangyába, amaz meg, mikor meghallotta, mit üzent az Idő, mindjárt megtudakolta Ciannától, hogy mi nyomasztja a kedélyét, mitől olyan sápadt és szomorú, s mikor a lány elmesélte a szörnyű sorscsapást meg a rablótámadást, imígyen kiáltott fel:

– Nyugalom, emberek, nyugalom! Úgy adódott, hogy meghálálhatom a jóságotokat. Tudjátok meg hát, hogy épp egy búzarakományt szállítottam a föld alatt, mikor egy üregre bukantam, ahová azok az átkozott kutyák rejtették a kincseket. Mert a dögök egy egész járatot kotortak egy ócska ház alá, s oda dugnak minden holmit, amit a portyáikról hazaszállítanak. Most viszont megint úton állnak, s újabb rajtaütésre várnak, úgyhogy gyertek csak utánam, mert elvezetek titeket arra a helyre, hogy visszazerezzétek a pénzeteket.

Ezeket mondotta, s azzal nekilódult holmi roskatag házak irányába, majd rámutatott egy tátongó likra, ahol Giangrazio, a legbátrabbik fivér, szépen aláereszkedett, s minekutána az ellopott kincs utolsó ficakját is visszavette, elindultak mind a nyolcan a tenger felé.

A parton azonban összetalálkoztak a bálnával, s átadván az Idő jó tanácsát, aki a tanácsok atyjaként ismeretes, fecsegni kezdtek erről-arról, főként az átvészelt kalandokról, mikoron – hopplá! – fejük búbjáig felfegyverkezve megjelentek a rablók is, akik a nyomukba szegődtek, s végig ott ügettek mögöttük.

Midőn a testvérek meglátták őket, búsongani kezdtek, mégpedig a következőképp:

– Jaj nekünk! Ütött az óra, ezúttal még egy negyed morzsa se marad belőlünk, 'sze nyakunkban a tolvajbanda, s bizisten itt nyúznak meg elevenen!

– Egyet se féljetek! – mondta a bálna. – Hisz kimenekítelek én a haddelhaddból, kiváltképp, mert adósotok vagyok! Pattanjatok fel gyorsan a hátamra, s elviszlek egy biztos helyre, ahol sose találnak meg!

Erre a szerencsétlenek, lévén sarkukat az ellenség kaszabolta, torkukat meg a víz szorongatta, felkászálódtak a bálna hátára, aki a szirteket mindjárt maga mögött hagyta, s addig úszott velük, míg el nem érték a nápolyi partokat. De mert a sekélyesben sehol nem tudta partra tenni őket, csakhamar megszólalt:

– Amalfi partjának melyik részén szeretnétek kiszállni?

Mire Giangrazio így felelt:

– Ha rajtunk állna, kedves bálna, elkerülnénk az ittenieket, mert Massában azzal fogadnának, hogy adjisten, hajózz tovább!, Sorrentóban azzal, hogy fogd be a pofád!, Vicóban a fejünkhöz vágnák, hogy vidd innen a kajád!, Casetellamarében meg odamorognák, hogy se nem cimborá, se nem barát!²²

Ekkor a bálna, hogy beteljesítse szívük óhaját, irányt váltott, s elvitte őket Sós Sziklára,²³ onnan pedig az első halászhajóval elérték a partokat, majd épen, szépen, dúsgazdagon hazatérve kiengesztelték apjukat-anyjukat, és Cianna jóságának hála, életük végéig boldogan éltek, egyben az ősi mondást is felelevenítve, miszerint:

cselekedj jót, amikor csak alkalmad adódik,
s ha megcselekedted, felejtsd is el hamar.

A HOLLÓ

NEGYEDIK NAP KILENCEDIK MESÉJE

Iennariellót, minekutána bátyja, Milluccio óhajára,²⁴ aki egyszersmind Árnyas Bozót királya volt, belevág egy hosszú utazásba és elviszi neki azt a dolgot, ami kimenekíti a halálból, halálra ítélik. Ám hogy ártatlanságát bebizonyítsa, márványszoborrá változik, s egy különös eseménynek hála visszavedlik eredeti alakjába, majd boldogan fölözi tovább az életet.

Ha száz torkom lenne, s mellem bronzból, nyelvem pedig ércből vétetne,²⁵ akkor sem tudnám elmagyarázni néktek, mekkora sikert aratott Paola története, hiszen a napnál is világosabban hirdette, hogy Cianna minden egyes jótéteménye megháláltatott. A nagy tetszésben azonban a dolgok odáig fajultak, hogy könyörögni kellett Girolamának, mesélje már el a saját történetét, lévén az önbizalma kifarolt alóla, s úgy érezte, meg se mozdíthatja a herceg parancsának szekerét, miként tették ezt előtte oly nagy sikerrel a többiek. Mindazonáltal, hogy el ne rontsa a játék örömet, nem volt más választása, kénytelen-kelletlen alávetette magát a herceg óhajának, és imígyen szólt: „Sok igazság rejlik a híres mondasban, miszerint ami ferdének tűnik, egyenesnek ítéljük, csakhogy mégse megyünk sokra vele, az ember ítélőképessége ugyanis kevészer találja fején a szöveget. Ám hogy ennél is pontosabb legyek, az emberi ügyletek tengerében jobbra csak édesvízi pecások horgásznak, s legfeljebb folyami rákokcskákat fognak, aki pedig azt tartja magáról, hogy mindenki másnál jobban érti a világ dolgait, végül belebukik az okoskodásba és értetlenségbe ütközik. Ebből származik a dolgok összevisszasága, példának okáért, hogy az emberek fejvesztve rohannak neki a világnak, vaktában tapogatóznak, csálén gondolkodnak, hebrencsül dolgoznak, ha pedig dönteni kell, ide-oda pörögnek, mint a bűgőcsigák, majd a rossz döntésekből származó botlások fejében megvásárolják a legésszerűbb penitenciát. Nos, hasonlóképpen esett Árnyas Bozót királyával, akinek meséjét, már ha az udvariasság csengőjével beinvitáltok a szerénység házába, hamarosan előadom.”

Nos tehát, mesélik, hogy élt valamikor egy bizonyos Milluccio, aki Árnyas Bozót királya volt, s ez az ember annyira szerette a vadászatot, hogy birodalmának ügyeit elhanyagolva, házának dolgait hátrahagyva, hol a nyulak nyomában loholt, hol meg rigókra lődözött. S addig-addig hajszolta ezt a szenvedélyt, mígnem a szerencséje egy sötét erdőbe űzte, mely a földet meg a sűrű fákat regimentbe szervezte, hogy a Nap lovasságát legyőzze, és ott, az erdő közepén, egy szépséges márványkövön talált egy hollót, akinek kevéssel azelőtt olthatták ki az életét. Mikor a király megpillantotta a hófehér kövön szertefröccsent vért, nagy keservesen sóhajtani kezdett, majd ekként szólt:

– Ó, nagy ég! Mikor lesz nékem olyan feleségem, kinek márvány a bőre, szája piros, akár a vér, a haja pedig olyan fekete, mint a hollóé?

S úgy belemerült a sóvárgásba, hogy hosszú ideig a márvány hasonmásaként játszott a Az ikrek címszerpét,²⁶ kisvártatva pedig már egészen úgy festett, mint aki a másik kővel éppen

szelermeskedik. Ám ha mindez nem lett volna elég, úgy beszuszakolta a kobakjába ezt a szerencsétlen szenvedélyt, s a vágy paprikájával úgy feldagasztotta, hogy pillanatok alatt fogvájából dióverő pózna, jujubából tök, borbély lángjából üvegkohó, törpéből óriás lett, s másra sem gondolt, csak erre a kőbe foglalt kőre, mely beékelődött a szívének közepébe. Azaz bármerre nézett, bárhová forgatta is a fejét, mindenütt ugyanazt látta, amit immár szívének foglatában viselt, s minden más ügyletről lemondva, csak a márványra gondolt, olyannyira, hogy fokról fokra megvált húsától és elvékonyodott. Mert ez a márvány, hogy mást ne mondjak, életének malomköve volt, maga a porfír, ahol a lét színei egymásba mosódva elhalványultak,²⁷ csiholókö, amely lelkének gyufáját belobbantja, mágnes, amely magához vonzotta, végül pedig, de nem utolsósorban, vesekő volt, mely a hólyagjában melegegde szünni nem tudó nyugtalansághoz vezetett.

Midőn látta a fivére, hogy mennyire sápadt, lagymatag, s mennyire élettelen az ábrázata, a következőket mondta neki:

– Édes bátyám, mi lelt téged? Szemeidben fájdalom lakozik, a kétségbeesés pedig beköltözött ábrázatodnak fehér zászlaja mögé! Mi történt veled? Beszélj már, engedd el dühödöt, borulj a testvéred nyakába, s panaszold el nyugodtan, mi bánt! Hisz a szénbűz, ha bezárjuk egy szobába, megfojtja az embereket! A por pedig, ha bennragad egy hegynek gyomrában, dühösen lövelli az égre a repeszeket! Na és a rüh!? Ha sokáig van a vénák fogságában, elrothasztja a véredet! A bélszél pedig, a testbe zárva, durva fingokhoz és kólikához vezet! Nyisd hát ki a szádat végre, s mondd el, mit érzel, mert ha rajtam áll, ezer életet is kockára tennék, hogy meggyógyítsalak!

Erre Milluccio, minekutána a szavakat beledarálta a szokásos sóhajokba, megköszönte a kedvességet, majd hozzátette, hogy a szeretetében ugyan csöppet sem kételkedik, ám az ő bajára nincsen gyógyír, lévén minden fájdalmát egy kő okozta, amibe hiába plántálta a vágyait, soha nem remélhet gyümölcsöt tőle, továbbá gombányi örömet sem ad cserébe, s akárha Szi-szüphosz sziklája volna,²⁸ hiába hengergeti fel terveinek hegyére, mert amint felér a csúcs közelébe – zutty! –, már vissza is gördült hirtelen. Végül azonban, ezer és egy könnyörgést követően, beadta a derekát, s kitálalta szerelmének ügyét-baját.

A fentiek hallatán Iennariello vigasztalta, ahogy csak bírta, azt tanácsolván, hogy legyen vidám, s ne adja át magát a búskomorságnak, ő pedig, mint mondta, hogy beteljesítse óhaját, szépen felkerekedik, és addig vándorol a nagyvilágban, míg megtalálja azt az asszonyt, akiről a márványt mintázták.

Ezek után meg is pakoltatott egy hajót mindenféle áruval, ő pedig kereskedőnek öltözve felpattant a fedélzetre, felszedte a horgonyt, és kihajózott Velence irányába, amely nem csupán Itália tükre volt, hanem a nagybecsű, híres emberek hazája, miképpen a Művészet és a Természet csodáinak mesterpéldánya is, majd a városba érve kiállította a menlevelet Levantéra, s minekutána újfent vitorlát bontott, Kairóig meg sem állt. Amikor beérkezett a városba, és meglátott egy embert, aki egy szépséges sólymot cipelt a karján, azonnal megvásárolta a testvérenek, lévén Milluccio imádta a vadászatot, továbbmenve pedig, mikor belebotlott egy másik alakba, akinek a lovát találta módfelett pazarnak, azt is megvásárolta, majd bement egy fogadóba, hogy kipihenje végre a tengeri utazás fáradsalmait.

Másnap reggel azonban – midőn a Csillagok regimentje a Fény tábornokának rendeletére lebontja sátraikat az Égen, és odébb pakolja a szállását –, Iennarello körözni kezdett a városban, s akárha hiúz volna, mindenüvé belesett, vagyis tüzetesen megmustrált minden fehérnépet, hol ennek, hol amannak ábrázatát fürkészte, hátha valamely húsvér orca emlékezteti

vége arra a bizonyos márványra. S miközben céltalanul bolyongott erre-arra, a szemét pedig ide-oda forgatta, mint a haramia, aki poroszlótól tart, belebotlott egy ágrólszakadt koldusba, aki egy egész kenőcs-ispotályt meg rongykereskedést hurcolt magán,²⁹ amaz pedig megszólította, mégpedig a következőképp:

– Téged meg mi lelt, atyám fia, hogy ilyen megrökönyödvé járkálsz fel s alá?

– Csak nem képzeled, hogy éppen veled osztom meg! – felelte erre Iennariello. – Inkább mondom el a kopóknak, ha már megettem a kenyereim javát!

– Csak lassan a testtel, édes fiam! – mondta erre a koldus. – Embernek húsát nem mérikilóra! Dareiosz se veszi be Perziát, ha nem osztja meg baját a lovászinassal!³⁰ Következőképpen semmi kivetnivalót nem talállok abban, ha elnyekerged magad egy ágrólszakadtnak, hisz vékonyka gally a legjobb fogvájó.

A fentiek hallatán, minthogy a szerencsétlen pára beszélye érzékeny, s ugyanakkor ésszerű emberre utalt, Iennariello is megenyhült, s rendre elmesélte, hogy milyen okból érkezett az országra, meg hogy mi után kajtat oly lázasan.

A koldus pedig imígyen válaszolt:

– Látod-látod, édes fiam, ezért kell komolyan venni minden embert! Mert bár szemétnek számítok a szemedben, reményeid kertjét megrágyázni csak én tudom! Most pedig hallgass ide! Koldulás ürügyén bekopogok egy szépséges hajadonhoz, aki egy híres varázsló egy szem gyermeke. Te pedig nyisd ki jól a szemed, s nézd meg tüzetesen magadnak, mustráld meg, mérd végig rendesen, mert szavamra mondom, benne megtalálod, amit a fivéred keres.

Ezeket mondotta, majd megkocogtatta egy közeli ház kapuját, s az ablakban máris megjelent Liviella,³¹ kidobott egy kis száraz kenyeret, Iennariello pedig, alighogy meglátta, máris konstatalta, hogy a lány Milluccio modelljének szakasztott mása, s minekutána bőséges almizsnát adott a koldusnak, elküldte. Azután visszatért a fogadóba, beöltözött kelmeárusnak, megpakolt mindenféle jóval két ládikát, majd grasszálni s rikoltozni kezdett Liviella háza körül. Kisvártatva újfent megjelent Liviella, behívta a kereskedőt, s miután alaposan szemügyre vette a hajhálókat, fátlyakat, fejkendőket, keszkenőket, gombokat, csipkéket, fehérneműket, csatokat, brossokat, arcirosítókat és egyéb kencéket, amiket az egyik ládikában talált, újra és újra átnézett mindent, majd azt mondta, hogy kíváncsi lenne a többi ékességre is.

Mire Iennariello így felelt:

– Kisasszony, a másik ládikában csupa kacatot hordok, értéktelen holmik. Ám ha el méltóztatna fáradni a hajómra, mutatok kegyednek olyan csudákat, amik nem evilágról valók, azok ugyanis igazi kincsek, s épp egy ilyen nagybecsű úrhölgyhöz illenek.

Liviella pedig, lévén a kíváncsiság annyira elhatalmasodott rajta, hogy nem hazudtolta meg az asszonyi természetet, ekképpen kiáltott fel:

– Ó, jaj, ha az apám itthon lenne, szavamra mondom, magával mennék és megnézném!

– Egy okkal több, hogy eljöjjön! – vágta rá Iennariello. – Ha az apja itthon lenne, talán meg sem adná kegyecskédnek ezt az örömet. Én viszont megígérhetem, hogy olyan káprázatos dolgokat mutatok önnek, amik az örületbe kergetik. Micsoda nyakláncok és fülbevalók, kérem! Micsoda övek, fűzők, fésűk és karkötők! Na, és a csipkék meg a hímezések! Egyszóval, szeretném, ha a csudálkozástól még a szeme is kiugrana a helyéből!

Liviella, midőn meghallotta, hogy a csudálatosságoknak miféle tárháza vár reá, kísérelve magához hívatta az egyik barátnéját, majd felkászálódta a hajóra, s mialatt Iennariello a szebbnél szebb mütyüröket mutogatta, jelt adott nagy alattomban, a legénység pedig felszedte a horgonyt, vitorlát bontott, majd ki is hajóztak annak rendje-módja szerint, s mielőtt a lány fel-

emelte volna a kincsekről a tekintetét, továbbá észrevette volna a távolodó partokat, maguk mögött tudtak már egy mérföldet is.

Am amint nagy későn rájött a fondorlatra, akkora patáliát csapott, mint az átejtett Olimpia,³² azzal a különbséggel, hogy amíg utóbbi azért kesergett, mert egy sziklaszirten hagyták egyedül, Liviella egyre csak azt panasolta, hogy jaj neki, odahagyták a szirteket.

Iennariello azonban beszélni kezdett, rendre előadva, hogy ki fia borja, hová viszi, s mekkora szerencse várja, midőn megérkezik, majd töviről-hegyire leírta Milluccio szépségét, értékét, erényeit, és addig-addig duruzsolt a lány fülébe, hogy az megnyugodott végre, mi több, már a szeleket kérlelte, hogy röptésék sebesebben, lévén mielőbb látni akarta a festmény színeit, amit Iennariello felvázolt neki.

Így hajókáztak tovább derűs egyetértésben, hanem egyszer csak sutyorogni kezdtek a hullámok, s noha egészen halkán beszéltek, a kapitány minden szavukat érteni vélte, ennek okáért imígyen rikoltozott:

– Riadó! Készüljete fel a legrosszabbra, mert nyakunkon az isten haragja, s ugyancsak ő a tudója, vajha kikeveredünk-e innen elevenen!

A kapitány szavait máris alátámasztotta a szél füttyentése, és felhők borították be az eget, a tenger előbb kirojtozódott, majd tajtékzani kezdett dühösen, a hullámok pedig, akik folyton belelocognak mások dolgába, ámbár sose voltak hivatalosak a nászra, betüledtek a hajó gyomrába, s mindenütt nyakig ért a víz. Volt, aki dézsával s fakanállal próbálta ki-merni, más egy pumpával hadakozott, Iennariello pedig, minthogy a legénység a saját bőrért vitte a vásárra, s ki a kormányral, ki a vitorlával, ki a kötelekkel viaskodott, felkapaszkodott a derékvitorlára, majd a távcsőben azt fürkészte,³³ van-e szárazföld a közelben, ahol leengedhetik a vasmackát.

S láss csodát, miközben egy kétaraszos csővel száz mérföldet is végigpásztázott, az egyik árbocon meglepedett egy galambpár, s mikor a hím purpárlézni kezdett, mondván, hogy krú-krú-krú és krú-krú,³⁴ megszólalt a tojó:

– Jó uram, mi lelt téged? Miért siránkozol?

Mire a hím ekként válaszolt:

– Ez a szerencsétlen herceg vásárolt egy sólymot, ám ha a jószág rátelepszik a bátyja karjára, azonnal kivájja a szemét. És aki nem adja át neki, vagy előre figyelmezteti, márvánnyá változik.

Ezeket mondotta, s azzal krú-krú-krú, busongani kezdett megint, a tojó pedig tovább kérdezősködött:

– Nocsak! Tán még más is nyomja a begyedet?

Mire a hím:

– Nyomja még más is, úgy bizony! Mert a herceg egy lovat is vásárolt, ám ha a bátyja nyeregbe pattan, menten nyakát szegi. És aki nem adja át neki, vagy előre figyelmezteti, márvánnyá változik, krú-krú-krú és krú-krú.

– Ó, jaj, mennyi krú-krú! – folytatta a tojó – És hírlík-e más is, egyetlenem?

A hím pedig így felelt:

– Hírlík, bizony! Mert ez a szerencsétlen egy asszonyt is visz a bátyjának, ám amint azok ketten ágyba bújnak, egy sárkány fogja felfalni őket elevenen. És aki nem adja át neki, vagy előre figyelmezteti, márvánnyá változik.

S alighogy befejezte, a vihar is alább hagyta, elcsitult a tenger haragja, kifújta magát a szél, ám a hallottakat követően százsorta nagyobb orkán dühöngött Iennariello szívében, az ajándékokat pedig legszívesebben a tengerbe dobta volna, csak hogy ne vigyen pusztulást a bátyjára.

Másfelől viszont önmagára gondolt, hiszen minden dolog tőle származott és hozzá kanyarodott, s mivel rettegett attól, hogy ha nem adja át ajándékát a testvérének, vagy előre figyelmezteti a leselkedő veszélyre, valóban márvánnyá változik, úgy döntött, inkább törődik a kereszt-, semmint a családnévvel, hiszen az ing is sokkal testhezállóbb, mint a kabát.

Nem sokkal azután ki is kötöttek Árnyas Bozótban, a fivére pedig a parton téblábolva kitörő örömmel fogadta a befutó hajót, s amikor az asszonyt is megpillantotta, akinek képét a szívében hordta, majd a két ábrázatot összevetvén úgy találta, hogy egyik a másikának szakasztott mása, akkora boldogság telepedett rá, hogy a túlsúly alatt szinte megkrepált, mindazonáltal erőt vett magán, majd felettébb érzékenyülve a fivére nyakába borult:

– Miféle sólyom ez itt a karodon? – kérdezte ezután.

– Ajándék. Neked vásároltam – felelte erre Iennariello.

Mire Milluccio:

– Már ebből is kitűnik, mennyire szeretsz engem, hisz még a szenvedélyeimet se veted meg. Szavamra mondom, nagyobb örömet, mint ez a sólyom, semmi nem tud szerezni.

Hanem amint a karjára vette volna a madarat, Iennariello előkapta törét, mely a derekán fityegett, s azzal – huss! – le is nyisszantotta a sólyom fejét. A hirtelen mutatvány láttán a király majd' hanyatt vágta magát, s meg volt győződve róla, hogy a testvére megtévelyodott, de mert a viszontlátás örömét nem akarta lerombolni, szó nélkül hagyta az egész ügyet.

S mikor a lovat is meglátta, a testvérétől pedig megtudta, hogy emezt is neki hozta, mindjárt nyeregbe pattant volna, ám amíg egy szolga a kengyelt tartotta, Iennariello lenyisszantotta hirtelen a paripa lábait. Ez viszont már felbőszítette a királyt, lévén úgy gondolta, hogy a fivére szántsándékkal bosszantja, s még a gyomra is felfordult tőle rendesen, de mert mátkája egyre csak fikszírozta, és a kezét szorongatta epekedőn, úgy döntött, a perpatvart későbbre halasztja, hogy az első benyomást ne rontsa el.

Így hát hazamentek a palotába, s minekutána az ország valamennyi uraságát meginvitálta, akkora ünnepséget rittyentett, hogy a bálteremben még egy híres lovagiskola is megjelent. Volt ott ugratás, ügetés, piruett, de még csikónak öltözött asszonyok is jöttek, s mikor a tánctot befejezték, a díszvacsorát pedig elköltötték, nyugovóra tértek mindannyian.

Iennariello viszont, aki másra se gondolt, csak hogy a fivére életét megmentse valami képp, elbújt a násznyoszolya mögött, s lesben állva várt a sárkányra, aki pontban éjfélkor be is lépett a lakosztályba – de hogy az milyen randa volt, magasságos egek, szeméből lángokat okádott a világra, orrából füstfelhőt eregetett, s egymagában is beillett volna, hogy egy patika ürömkészletét kiárúsítsa,³⁵ akkora félelem kerítette hatalmába az embert, ha csak ránézett.

Iennariello azonban nem sokat tétlenkedett, hanem damaszkuszi kését gyorsan előkapta, s kaszabolni kezdte a sárkány fejét, egy legyintés ide, egy suppintás oda, vaktában mérte az ütéseket, igen ám, de a nagy hadakozásban szépen kettévágta a fivére baldachinjának egyik oszlopát. No, a fivére mindjárt felébredt a robajra, a sárkány pedig elselelt, s mikor Milluccio meglátta, amint törrel a kezében magasodik föléje, majd észrevette a kettészelt oszlopot, süvöltözni kezdett a következőképp:

– Hahó, strázsák, hahó, emberek! Segítsen valaki, hé, segítsenek! A testvérem elárult engem és az életemre tör!

A nagy kiáltozásra nyomban besereglett egy maréknyi strázsa, akik a király előszobájában húzták a lóbórt, Milluccio pedig, minekutána fivérét megköztöztette, tömlöcbe vettette azonmód. S midőn rájuk reggeledett – a Nap pedig kinyitotta bankját, hogy a fényleteket felszabadítva a hitelezők közt szétossa –, a Tanács is összeült, majd az ügyet elővezetve, mely-

nek minden pontja Iennariello álnokságát cifrázta, beleértve azt is, hogy a király bosszantására a sólymot meg a lovat is lemészárolta, kimondták a halálos ítéletet, s hiába esdekelt érte Liviella, a király szívét semmi nem tudta megpuhítani.

– Asszony! – ripakodott rá a király – Azzal, hogy a sógorod életét az enyémnél is többre taksárod, felmerül a kétely, hogy szeretsz-e, vajon. Hisz a saját szemekkel láttad, midőn az átkozott kutya egy kiélezett késsel hadonászott, mely egy szőrszálát is félbevág, s ha nem állítja meg az ágyamnak oszlopa, ami életem oszlopa is egyben, mostanra már kopaszon gunnyasztanál.³⁶

Ezeket mondotta, s avval parancsba is adta, hogy hajtsák végre az ítéletet. Iennariello, midőn hírül vette, hogy a szolgálataiért cserébe miféle nyomorúság szakadt reá, sehogy se tudta kiokoskodni magát, hiszen rosszul jár, ha a hallgatást választja, de még rosszabbul, ha beszél, miként az ótvar is sokkal kétségbe ejtőbb a rühnél, azaz bárhogyan cselekedjék is, ha a fáról lekászálódna, egyenest a farkas torkába esik. Ha tehát hallgat, késnek vasa veszi életét, ha pedig beszél, akkor egy kőbe zárva végzi napjait. Végül azonban, minekutána gondolatok egész orkánja dúlta fel az elméjét, arra jutott, hogy kitálatja fivérének az egész ügyletet: ha már hálnia kell, inkább a valóságot feltárva megy a másvilágra, semhogy magába fojtsa, s árulónak titulálva paterolják el.

Ennek okáért megüzente a királynak, hogy fontos államügyekről szeretne szót ejteni, s mikor odavezették a színe elé, elszavalta neki testvéri szeretetének preambulumát, majd a tárgyra tért, és elbeszélte, miféle furfanggal vette rá Liviellát, hogy beteljesítse az óhaját, továbbá azt is elmesélte, amit a sólyomról mecsergett a galambpár, s ami végül arra készítette, hogy a titkot megőrizze – mert, ugye, kővé válni semmi kedve! – átadja neki a madarat, utána pedig gyorsan lemészárolja, hogy a szeme világát se veszítse el. Ám ahogy a történetnek erre a pontjára érkezett, a lába gémberegni kezdett, és kisvártatva márvánnyá vált, majd midőn a lóval kapcsolatos dolgot is elmesélte, a merevség immár deréktájt környékezte, s amiért régebben súlyos pénzeket fizetett volna, most a szívét facsarintotta kegyetlenül.³⁷ Legvégül pedig, mikor a sárkányos részhez érkezett, egész testében megkövült, s úgy állt ott, a terem közepében, mint egy frissen megfáragott szobor.

Erre a király jajveszékelnéi kezdett, százszor is elátkozva, hogy egy ilyen nagyszerű, bátor testvér felett ítélkezett, majd több mint egy évig beletemetkezett a gyászba, s valahányszor eszébe jutott Iennariello, csak úgy patakozottak a könnyei.

Liviella eközben teherbe esett, és két fiúcskának adott életet, akik szebbek voltak, mint a világ legeslegszebb kincsei. Néhány hónap múlva azonban a királynő vidékre ment egy kis szórakozásra, így hát Milluccio vigyázott a gyermekekre, s miközben a szobrot bámulta könnyes szemekkel, amely naponta felidézte, hogy kitepte a világból az emberek virágát, ímhol, megjelent a teremben egy vénséges öregember, akinek lobonca a hátát verdeste, szakállá pedig a mellkasát, s minekutána meghajtotta magát a király előtt, ekképpen szóló:

– Mennyit érne királyi felségednek, ha a szépséges fivére újra olyan lenne, mint annak előtte volt?

Mire a király így felelt:

– Az országgal fizetnék érte!

– Hát, ez bizony nem afféle ügylet – mondta az öreg –, ami megvásárolható. Eleven életet csak étellel lehet kiváltani.

Erre a király, lévén kimondhatatlanul szerette Iennariellót és bűnösnek érezte magát, imígyen válaszolt:

– Higgye el, jó uram, a saját életemet is odaadnám érte, és szívesen belemásznék abba a kőbe, ha a fivérem ezzel kiszabadul.

A fentiek hallatán így szólt az öreg:

– Isten mentsen, hogy veszélybe sodorjam felséged életét! Hisz emberré nőni, felséged is tudja, nagyon nehéz. Bőven elég, ha bekeni a követ a két pulya vérével, és a fivére máris visszatér.

Mire a király:

– Gyermekből bármikor lehet újat csinálni! Hisz amíg megvan az öntőformájuk, annyi pulyát nemzek, amennyit akarok. Testvért viszont, újat, immár sose kaphatok. Hadd szerezem vissza hát a testvéremet!

Ezeket mondotta, majd a két ártatlan báránykát egy kőbálványhoz állította, bemutatta a nyomorult áldozatot,³⁸ s minekutána a márványt is besuvickolta a vérükkel, megelevenedett a szobor, ő pedig a fivére nyakába borult nagy boldogan.

Azután a két kisleányt egy-egy ládába csukatta, hogy illendőképpen elhantolja mindkettejüket, csak hogy abban a szent minutában hazaérkezett a királynő, Milluccio pedig elbújtatta gyorsan a fivérét, majd a következőkkel állt elő:

– Mit adnál azért, szívem csücske, hogy viszontláthasd a testvéremet?

– Az egész királyságot odaadnám – felelte Liviella.

Mire a király:

– Hajlandó lennél a fiaid vérével fizetni érte?

– Azt már nem! – mondta a királynő. – Hisz nem lehetek olyan kegyetlen, hogy a saját kezemmel oltsam ki a szemem világát!

– Jaj nekem! Én meg a véruket vettem, hogy láthassam Iennariellót. De meg kell, hogy értsd: ezt az árat muszáj volt leperkálnom a fivéremért.

S azzal a ládákhöz vezette a nejét, amaz pedig, midőn a keserű látvány elejébe tárult, jajongani kezdett, mint egy eszelős:

– Jaj, édes fiaim, életem dúcai, szívem cseresznyéi, véremnek kútjai! Ki pacsmagolta össze a Napnak ablakait? Orvosi engedély nélkül ki merészelt elvágni életem ütőerét? Ó, jaj, fiaim, édes fiacskáim, kicsorbult reményeim! A fények elhomályosultak, örömöm megkeseredett, s mindkét mankóm végleg elveszett! Gaz volt a kés, mely átdöfött titeket, és széjjelhasította az én szívemet! S amíg ti ott feksztök vérbe fojtva, engem a könnyeim nyúvasztanak meg! Jaj nekem! Hogy életre keltsetek egy nagybácsit, megöltetek egy anyát! Hogyan szőjem tovább sötét napjaimnak vásznát, midőn hiányoznak szövőszékemnek hálósúlyai?! Elnémult végleg szavaim orgonája, hisz a két kis fújatója elveszett! Jaj, fiaim, édes fiacskáim! Miért nem feleltek anyátok hívó szavára, ki vérét adta parányi testeteknek, és most a szemem in folytatja értetek! De mert a végzetem úgy kívánja, hogy kiszáradjon örömeim kútja, nem akarok újabb okot találni, amiért élnem érdemes! Megyek hát, és lassanként kivezetem magam a világból, hogy viszontláthassalak titeket!

Ezeket mondotta, s avval nekiiramodott, hogy kivesse magát az ablakon, de abban a szempillantásban megjelent az apja egy felhőbe zárva, és útját állva imígyen szólt:

– Állj meg, Liviella! Hisz egy utazást, továbbá három szolgálattételt követően megbosszultam én már Iennariellót, aki a házamba sompolyogva megszőktetett tőlem, s arra kárhóztattam, hogy hosszú hónapokig kőbe zárva éljen, akár a datolyakagyló.³⁹ Miképpen veled is megfiztettem a súlyos vétet, midőn az atyád iránti tiszteletet sutba vágva hagytad magad felcsábítani egy hajóra, s minekutána két szép gyermekecskét, mit gyermekecskét!, két koronaékszert hoztál a világra, torkukat végül a saját apjuk vágta el. De megfiztettem én a királlyal is, ne hidd, hogy nem! Hiszen a hóbortja, mely úgy vett erőt rajta, akárha várandós asszony volna, odáig juttatta, hogy testvérenek ítélőbírója, két szép fiának pedig hóhérja lett.

De mert beretváltani jöttem, s nem megnyúzni titeket, hadd váljék mandulacsókká minden méreg, te meg öleld át gyermekeidet, az én drága unokáimat, akik szebbek és elevebbek, mint valaha! Na és te, Milluccio, borulj a kebelemre, mert nem csak vejemnek, hanem fiannak tekintelek, miképpen Iennariellónak is megbocsátok mindent, hiszen derék fivére érdekében cselekedte azt, amit.

Ezt követően a fiúcskák máris megjelentek, és a nagyapjuk nem győzte csókolgatni őket, Iennariello pedig, a prést maga mögött hagyva, továbbá harmadikként előbukkanva, immár a makaróni levében dagonyázhatott, s bár temérdek öröm várt rá a további életében, soha többé nem feledte a veszélyeket, mert Milluccio tévedése minduntalan felötlött benne, egyúttal arra is emlékeztetve őt, hogy az embernek, ha nem akar árokba kerülni, résen kell lennie szüntelen, hiszen:

a világot, majd' minden esetben, hamisan és ferdén ítéljük meg.⁴⁰ ■ ■ ■

Király Kinga Júlia fordítása

JEGYZETEK

- 1 A farkas látványa és tekintete, egy antik babona szerint, ami a kor nápolyi irodalmában is divatos toposz volt, elnémitja az embert. „Márvány-nál is haloványabb, hidegebb és némább, / midőn szólni akarván a száját kinyitná, / olyasformán, ahogy a pásztorok szokták / ha az erdőben farkas dermed rájuk.” (Giambattista Marino [1623]: *L'Adone* XII. 75.) Ld. még A kereskedő című mesét (I. 7.)
- 2 Utalás Dionisziosz Catóra, aki nem összetévesztendő a sokat idézett idősebb Catóval, Basile hivatkozásában megjelenő Disztichonokat ugyanis utóbbinak szokták tulajdonítani: „Midőn felszólalsz, légy tekintettel asztaltársaidra, s különösen ügyelj a hangmodorra, / ne fecsegy sokat, ha azt akarod, hogy beszéded fennkölt és elegáns legyen.” (Cato: *Disztichonok*. III. 19.)
- 3 Casoria melletti helység, Nápolytól 8,5 kilométernyire.
- 4 A Giannetta nápolyi alakja.
- 5 Ha egy tárgyat vagy személyt nehezen lehetett megtalálni, pihének, tollúnak nevezték. (Guarini és Burani: 267)
- 6 Az utolsó két név beszédes, Koldusnak és Régi Kemencének is fordítható.
- 7 Vagyis a dolgok színe-javát. Ld. még A megnyűzott banya meséjét (I. 10.)
- 8 Egy gyermekjáték, illetve egy tánc kezdő sora. Ld. még a második nap Bevezetőjét, ahol különféle társas- és gyermekjátékokkal töltik az időt.
- 9 Vagyis májusban.
- 10 A rozsmaringot gyakran használták a gyógyászatban, ld. még A bolha című mesét (I. 5.)
- 11 Basile itt a rosamarina (rozsmaring) és a marina (tenger) szavakkal játszik, előbbi ugyanis, minden téves áthallás ellenére, a latin, „tengeri harmat”-ból eredeztethető a halványkék virágai miatt, amit aztán a galambok megisznak.
- 12 A macskaagy fogyasztása, a babona szerint, emlékezetkihagyáshoz vezetett. A boszorkányokat többször megvádolták azzal, hogy különféle állatgyakból kutyulják az efféle mérgeket. Ld. még A kígyó című mesét (II. 7.)
- 13 Utalás Kronosz anyjára, Gaiára.
- 14 A kuruzslók, sarlatánok gyertya mellett jóstoltak, s az átverés része lehetett, hogy akkor hagyták abba és fújták el a gyertyát, amikor felcsigázták a közönségüket. Ld. még A medvelány című mesét (II. 6.)
- 15 Utalás Vergiliusra, aki szerint az emberiség a tölgyektől származik: „Helyi faunusok és nimfák, meg a tölgyek, / Durva tövén nőtt lények laktak e sűrűben egykor, / Kiknél rend és műveltség sose volt, a barommal / Bánjni, begyűjteni termést nem tudtak, se kímélni / Készletük – éltek a szűkös vad-húson, fa gyümölcsén.” (Aeneis. VIII. ének. 314–318. ford. Lakatos István.) A vergiliusi szöveg az Aranykor leírásával folytatódik, s feltehetően Basile, aki belekeseredett a nápolyi udvar életvitelébe, emiatt találta fontosnak az utalást.
- 16 A címerállatok szimbolikájának elemzésével számos könyv foglalkozik. A farkába harapó kígyó az időt jelképezte, a szarvas a gyorsaságot, a holló a visszatérést, a fönix pedig az újjászületést. (G. C. Capaccio [1592]: *Delle imprese*. Libro Secondo. Napoli.)
- 17 A spanyol körgallért ugyanis éppen így hívták: *cuello de lechuguillas*, az az fodrossaláta-gallérnak. (Rak: 812)
- 18 Alkímiai utalás, itt azonban nem az aranycsinálásra vonatkozik, hanem az Idő egyik állandó metaforája.
- 19 Valójában a szivárványló süneféregről van szó, amely latin nevét (Aphrodita aculeata) Aphroditéről kapta, hasmánt ugyanis a női genitáliára emlékeztet.
- 20 Utalás idősebb Plinius Természettudományának 9-ik könyvére, amelyben a tengeri állatokról értekezik. A bálnával kapcsolatban ezt írja: „Másképp pedig, kiegészítendő azokat a szövetségeket, amelyekről korábban szót ejtettünk, álljon itt példaként a bálna és a tengeri egér barátságja: mint-hogy a bálna szemét túlterheli homlokának rettentő súlya, a tengeri egér, előtte úszva, felhívja figyelmét a sekélyesre, amely felettebb veszélyes a bálna terebélyességére, vagyis a tengeri egér helyettesíti a bálna szemét.” (Pliny [1967]: *Natural History*. Book IX. 88. Loeb Classical Library. Harvard. Massachusetts. 289.)
- 21 A 16. század utolsó részében egyre nagyobb méreteket ölt a bűnözés, ami nyilvánvalóan a népi narratívákba is bekerül. (Rak: 813)
- 22 Ma is használatban lévő szólások, melyek az Amalfi partok mentén élő mikroközösségek differenciálódásait hivatottak jelezni. (Rak: 813)
- 23 Egy bizonyos Sós Sziklát, amely Posilippóval szemközt helyezkedett el, 1750-ben jelölt be a térképen Nicolò Petríni, a híres kartográfus. Mi-

- vel Basile, legalábbis ha hihetünk az *Avventurose disaventure* című tengeri játékának, a környéken született, minden bizonnyal ismerte a tengeri rejtekhelyeket is.
- 24 Camillo becézve.
- 25 Ironikus utalás Vergiliusra, aki az életművében többször ismétli ezt a fordulatot: „Nem szándékozom én mindent felőlelni dalomba, / Nem, noha száz torkom, száz nyelvem volna, s a hangom / Vasból lenne; jer, és peremén ringjunk csak a partnak, / Merre szegélye karol; holdfényt kanalazni se hívlak, / Hosszas előszóval, kerülővel nem keserítlek.” (Georgica. II. könyv; 42–46. ford. Lakatos István) „Amde ha száz torkom, száz nyelvem volna, s a hangom / Vasból lenne, se győzném mind szóval kifejezni, / Hány bűn létezik, és hány megtorlás van ezekre.” (VI. könyv. 625–627. ford. Lakatos István)
- 26 Utalás Plautus hasonmás-komédiájára, amelyet a művelt és népi librettók gyakran használtak forrásként. Ld. még a keretjáték Bevezetőjét.
- 27 A festőtűhelyekben porfirt adagoltak a festékekhez, hogy kihalványítsák a színeket.
- 28 Utalás a görög mitológia legagyafúrta halandójára, Korinthosz alapítójára, akit az istenek felesleges munkára ítélték, miután becsapta Hádészt. Ld. még az Első Eklógát.
- 29 Basilea a iodeca di pezze kifejezést használja, ami a Giudecca (Judecca) negyedre való utalás, itt élt ugyanis a zsidó közösség, s miután kiűzték őket, használtruha-kereskedők költöztek a helyükbe. Ld. még az Első eklógát. (Guarini és Burani: 148.)
- 30 Utalás Dareiosz és Oibarász kapcsolatára, a legenda szerint ugyanis utóbbi furfangjának köszönhetően lett király Dareioszból: „Dareiosznak volt egy Oibarász nevű, fúrge eszű lovászmestere. Amikor felosztott a tanácskozás, Dareiosz így szól ehhez az emberhez: »Oibarász, úgy döntöttünk a királyválasztás ügyében, hogy napkeltekor nyeregbe szállunk, és akinek a lova először nyerít fel, az lesz a király. Találj ki valami okosat, hogy én legyek a király, és ne más!« [...] Oibarász meghallgatta ura szavait, majd a következőképpen cselekedett. Kivezette a város elé azt a kancát, amelyet Dareiosz csődőre a leginkább kedvelt, és kikötötte. Aztán odavitte Dareiosz lovát is, többször körbejártatta a kanca körül, majd egymáshoz engedte a két lovat, és a csődőrel meghágtatta a kancát. Virradatkor aztán megjelent a lován a hat férfi, ahogy megbeszéltek. Kilovagoltak a város szélére, s ahogy arra a helyre értek, ahol az éjzel a kanca ki volt kötve, Dareiosz lova előreugratott és felnyerített. És amíg a ló nyerített, mennydörgés-villámlás támadt, noha különben derűs volt az ég. A jelekben maga Dareiosz is az égiek akaratának megnyilvánulását látta, a többiek pedig, leugorván lovukról, leborultak Dareiosz előtt.” (Hérodotosz [2000]: A görög-perzsa háború. III. könyv. 85. Budapest. Osiris. ford. Muraközi Gyula)
- 31 Basile először Lucellának nevezi a lányt, minden bizonnyal a közel-keleti származás miatt, ám a továbbiakban következetesen Livellaként említi.
- 32 Utalás Ariosto eposzára, amelyben Bireno egy szigeten hagyja Olimpiát: „De a szél, mely a tengeren az álnok / ifjú hajóit mind messzebb
- sodorta, / elhordott szerte jajt, kérést, sirámot, / Olimpia, szegény, hiába mondta; / a lány háromszor szánta el magát, hogy / meghal, mindannyiszor le is ugorva, / de csak föl-fölmerült, hogy újra széjjel / nézzen, s ment vissza, ahol aludt az éjzel, / s párnába fúrt arc-csal, elgyötörtén, / ágyán könnyezve, sírva kesereg.” (Ludovico Ariosto [1994]: Az eszeveszett Orlando. X. ének. 26–27. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó. ford. Simon Gyula. 221.)
- 33 Utalás Gallilei 1609-es találmányára, amely nagyjából a Pentameronnal egykorú. Ld. még *A két fivér* című mesét (IV. 2.)
- 34 A nápolyi szöveg a *rucche-rucche* hangutánzó szavakat használja. Mivel a parasztok körében elterjedt volt az a szokás, hogy anyagi helyzetüknek megfelelő nászajándékkal próbálták elnyerni szívkiváltójuk kegyeit, leggyakrabban csirkét vagy galambot adományoztak a hajadonoknak. Így ha valakinél tyúkot vagy galambot találtak, kerítőnek titulálták, és pipihordónak, vagy galambhordónak csúfolták. „Am a nápolyiak, akik minden más nemzetnél bátrabban és költőbben használták a metaforákat, elég volt csak a galamb énekét utánozni, hogy ezt az egészet kifejezésre juttassák.” (Ferdinando Galiani [1789]: *Vocabolario delle parole del dialetto napoletano*. Napoli. 68.)
- 35 Ti. a fehérrüömnek fereghajtó hatása volt. Ld. még az *Ibolya* című mesét (II. 3.)
- 36 Utalás a halotti népszokásra, amelynek során az özvegyek és árvafejtet kopaszra beretválták. Ld. még *A medvelány* című mesét (II. 6.)
- 37 Az erekció metaforája, ami már Giambattista Marinónál, Basile elődjénél is gyakran szerepel. (Croce II: 232)
- 38 Az áldozat-motívum nagy valószínűséggel a görög és perzsa hagyományból eredeztethető. Irodalmi feldolgozása az antikvitás idején többször is felbukkan: „Asszony, azt kérdezted tőled a király, mi vett rá, hogy ne törődj a férjeddél és a gyermekeiddel, hanem a testvéredet válaszd, aki mégsem áll olyan közel hozzád, mint a gyermekeid, és mégsem olyan kedves a szívednek, mint a férjed?” Erre az asszony így válaszolt: „Királyom, isten akaratából férjed még kaphatok, s ha gyermekeimet elveszítem, szülhetek újakat, de testvérem már nem lehet soha többé, hiszen nem él apám, sem anyám.” (Hérodotosz [2000] A görög-perzsa háború. III. könyv. 119. Budapest. Osiris. ford. Muraközi Gyula)
- 39 A datolyakagylók a fúrókagylók egyik fajtája, amelyek úgy vájnak járót maguknak a kőzetben, hogy vésőszerű teknőjükkel hossztengegyük körüli forognak, míg a kőzet beporlad. A pozzuoi Szerápisz-templomban például, az 1749-es feltárást követően, rengeteg ilyen furatot fedeztek fel, s bennük datolyakagylót. Basile minden bizonnyal hatottak korának taxonómiai felfedezései, a Pentameron egészéből ugyanis az derül ki, hogy rengeteget tud az ég, föld és víz állatairól.
- 40 Az élet illuzórikus volta és a tudatos jelenlét a buddhista tanítások ismeretére utalnak, amelyeket szintén Krétán hallhatott Basile.

Giambattista Basile (cca. 1575 – 1632): olasz költő, mesegyűjtő. Meséi idén jelennek meg a Kalligram Kiadó gondozásában.

Király Kinga Júlia (Marosvásárhely, 1976): író, dramaturg, műfordító. Kötete a Kalligramnál: *A test hangjai* (2011).